

СЕКЦІЯ 3.

Соціально-трудові відносини зайнятості та гідна праця: сучасні тенденції, виклики, нова модель розвитку

УДК 338.27

Петюх В.М.,
канд. екон. наук, проф.,
Щетініна Л.В.,
канд. екон. наук, доц.,
Рудакова С.Г.,
канд. техн. наук, доц.,
кафедра управління персоналом та економіки праці,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

НАСЛІДКИ НЕЛЕГАЛЬНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Кожна людина потребує стабільності та впевненості у завтрашньому дні. Перебуваючи в умовах нелегальної зайнятості, такого стану неможливо досягти. Суспільство також програє у випадку зростання та значних масштабів нелегальної зайнятості. Наприклад, недостатніми є обсяги фінансування соціальної сфери в країні. Як наслідок, погіршуються освіта, охорона здоров'я, державне управління тощо.

Чому необхідно негайно вирішувати проблему поширення нелегальної зайнятості в Україні? Відповідь на це запитання можна знайти на *всіх рівнях управління*.

По-перше, значні її масштаби відкидають Україну далеко за рейтингами соціально-економічного розвитку. А це означає зростання показників трудової еміграції, зниження інвестиційної привабливості країни, уповільнення виходу на міжнародні ринки тощо. У рейтингу Global Age Watch Index за рівнем життя пенсіонерів 2015 року Україна посідала 73-є місце, демонструючи найгірший показник серед країн Східної Європи [1].

По-друге, країна втрачає можливості успішного регулювання економіки, оскільки знижуються точність макроекономічних прогнозів, а також ефективність (адекватність) державних заходів. Наприклад, внаслідок недоотримання внесків від «тіньової»

зайнятості до Пенсійного фонду, його дефіцит у 2016 році становив 142 млрд грн [2].

По-третє, через наявність територіального та галузевого «обличчя» нелегальної зайнятості в країні збільшуються диспропорції в розвитку окремих регіонів і сфер економічної діяльності. Також внаслідок нелегальної зайнятості місцеві бюджети недоотримують кошти для розвитку громади, районів, міст тощо.

По-четверте, втрачаються можливості гармонійного розвитку підприємств. Персонал підприємств, які вдаються до виплати тіньової (сірої) заробітної плати, як правило, працює за схемою «мінімум зусиль — максимум вигоди». У такого роботодавця низькі показники лояльності персоналу, мотиваційний потенціал працівників не реалізується повною мірою, високі показники плинності персоналу тощо.

І останнє, людина, яка опинилася в ситуації нелегальної зайнятості, може отримувати порівняно із легальною зайнятістю або кращі блага, або гірші блага. У першому випадку людина звикає до високого рівня життя, а отже, за незмінної ситуації в країні малоймовірно перейде до легальної зайнятості. На нашу думку, ця ймовірність знижуватиметься прямо пропорційно тривалості досвіду у нелегальній зайнятості. І, навпаки, людина із порівняно гіршими заробітною платою та умовами праці, з високою ймовірністю змінить місце роботи, за умов появи інформації про можливість легальної зайнятості. В умовах нелегальної зайнятості людина втрачає свої трудові права, «виштовхується» із загальнообов'язкового державного соціального страхування, не може отримати увесь спектр послуг державних установ тощо. Для конкретизації втрат людини від нелегальної зайнятості можна розглядати їх у розрізі окремих суспільних інститутів — державної служби зайнятості, системи загальнообов'язкового соціального страхування, системи пенсійного забезпечення, судової системи, профспілкових організацій тощо.

Література

1. Близнюк В., Яценко Л. Тіньова зайнятість і Пенсійний фонд: втрачені можливості // Вісник пенсійного фонду України. — 2017. — № 2 (173). — С. 41-49.
2. Зарудний О. Підсумки діяльності Фонду — стабільність, доступність, розвиток // Вісник пенсійного фонду України. — 2017. — № 2 (173). — С. 4—9.